

COMITETUL PENTRU DREPTURILE COPILULUI
A 51-a sesiune

CONSIDERAȚII ASUPRA RAPOARTELOR DEPUSE DE STATELE PĂRȚI
ÎN BAZA
ARTICOLULUI 44 AL CONVENȚIEI

Observații finale: ROMÂNIA

1. Comitetul a examinat al treilea și al patrulea raport periodic al României (CRC/C/ROM/4), în cadrul celei de-a 1415-a și celei de-a 1416-a ședințe ale sale, ce au avut loc la data de 5 iunie 2009, și a adoptat cu ocazia celei de-a 1425-a ședințe ale sale, din data de 12 iunie 2009, următoarele observații finale.

A. Introducere

2. Comitetul salută depunerea unui raport consolidat ce reunește al treilea și al patrulea raport periodic și răspunsurile în scris la lista de probleme formulate (CRC/C/ROM/Q/4/Add.1). Comitetul salută, de asemenea, dialogul deschis purtat cu delegația multisectorială.

B. Măsuri întreprinse și progresele înregistrate de statul parte

3. Comitetul salută adoptarea numeroaselor măsuri legislative și de altă natură adoptate în vederea implementării Convenției, cum ar fi:

- a) adoptarea unui pachet de legi, în vigoare de la data de 1 ianuarie 2005, ce cuprinde o serie de legi prin care se dorește consolidarea cadrului existent de protecție a drepturilor copilului;
- b) transformarea, în anul 2005, a Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție în Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC), cu extinderea mandatului acesteia în domeniul protecției și promovării drepturilor tuturor copiilor din România;
- c) adoptarea unui Plan național de acțiune în domeniul protecției copilului în anul 2005;
- d) intrarea în vigoare a Legii nr. 288/2007 pentru modificarea Codului Familiei, care stabilește la 18 ani vârsta minimă de căsătorie atât pentru băieți, cât și pentru fete;
- e) înființarea altor instituții relevante, printre care se numără Oficiul Român pentru Adopții, Agenția Națională pentru Protecția Familiei, Agenția Națională pentru Romi, Agenția Națională de Prevenire a Traficului de Persoane.

4. Comitetul ia notă și apreciază faptul că, din 2003, de la analiza celui de-al doilea raport al său, statul parte a ratificat sau a aderat la, *inter alia*:

- a) Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, la data de 19 iulie 2006;
- b) Convenția privind statutul apatrizilor din anul 1954, în ianuarie 2006;
- c) Convenția privind reducerea cazurilor de apatrizie din anul 1961, în ianuarie 2006.

C. Domenii principale de interes și recomandări

1. Măsuri generale de aplicare (articolele 4, 42 și 44 (paragraf 6) ale Convenției)

Recomandările anterioare ale Comitetului

5. Comitetul salută eforturile depuse de statul parte în ceea ce privește aplicarea observațiilor finale referitoare la precedentul său raport, dar notează cu regret că unele dintre aceste recomandări nu au fost puse în practică în totalitate, îndeosebi cele ce privesc următoarele: discriminarea copiilor aparținând minorității rome, crearea unui organism independent pentru promovarea și monitorizarea aplicării Convenției, dezvoltarea Sistemului Informatic de Monitorizare și Urmărire a Copiilor (CMTIS), dar și alocarea de resurse suficiente, mai ales județelor și comunităților defavorizate, în vederea descentralizării sistemului de furnizare a serviciilor sociale.

6. Comitetul îndeamnă statul parte să ia toate măsurile necesare pentru a pune în practică acele recomandări din observațiile finale referitoare la precedentul raport care nu au fost încă – sau au fost insuficient – implementate. În acest context, Comitetul atrage atenția statului parte asupra comentariului general nr. 5 (2003) privind măsurile generale de aplicare a Convenției cu privire la Drepturile Copilului.

Legislație

7. Comitetul apreciază efortul statului parte de a armoniza propria sa legislație cu Convenția, în special prin adoptarea unui pachet de legi în anul 2005 și a Legii nr. 288 pentru modificarea și completarea Codului Familiei în 2007. Deși Comitetul salută referirea directă la Convenție din Legea nr. 272/2004, totuși notează faptul că instanțele judecătorești nu fac referire la Convenție în momentul examinării cazurilor în care sunt implicați minori. Cu toate acestea, Comitetul se arată în continuare preocupat de modul de aplicare a legilor în vigoare, îndeosebi în ceea ce privește, pe de-o parte, discrepanțele dintre numeroasele responsabilități ale agențiilor de stat și cele ale agențiilor publice recent înființate în contextul descentralizării și, pe de altă parte, resursele puse la dispoziția lor pentru desfășurarea activității. Comitetul ia notă de intenția Guvernului de a adopta o nouă legislație privind serviciile de tipul centrelor de zi, serviciile familiale și copiii din centrele de reeducare și de detenție.

8. Comitetul își reiterează recomandarea ca statul parte să continue consolidarea mecanismelor de implementare a întregii legislații din sfera Convenției, în concordanță cu recomandările anterioare și acordând o atenție deosebită rolului deținut de noile agenții. Comitetul recomandă în mod special ca statul parte să formeze judecătorii cu privire la utilizarea și aplicarea Convenției pentru a încuraja referirea directă la Convenție în instanță.

Coordonare

9. Comitetul notează înființarea ANPDC în anul 2005 și stabilirea în cadrul acestuia, în anul 2006, a Direcției de Monitorizare a Drepturilor Copilului pe teritoriul României cu rolul de a urmări respectarea drepturilor tuturor copiilor, dar își manifestă îngrijorarea față de mandatul ANPDC care pune accent mai degrabă pe protecție decât pe drepturile copilului în sine. Mai mult, Comitetul se arată preocupat de statutul inferior al ANPDC vis-à-vis de alte agenții de stat și de insuficiența resurselor financiare și umane pe care le are la dispoziție. Comitetul ia notă de rolul de coordonator atribuit unui consiliu interministerial de coordonare, compus din experți.

10. Comitetul își reiterează recomandarea ca statul parte să asigure coordonarea procesului de implementare a Convenției pe teritoriul său. În același timp, Comitetul îndeamnă statul parte să formuleze strategii de eficientizare a instituțiilor naționale și locale de protecție a copilului, în speță prin clarificarea responsabilităților și alocarea de resurse umane și financiare suficiente pentru activitatea acestora.

Planul Național de Acțiune

11. Comitetul notează adoptarea, în anul 2005, a Planului național de acțiune pentru aplicarea legislației din domeniul protecției drepturilor copilului prin Hotărârea Guvernului nr. 1058/2005. De asemenea, Comitetul ia notă de Hotărârea Guvernului nr. 860/2008 privind aprobarea Strategiei Naționale în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008-2013, dar și elaborarea unui Plan operațional pentru implementarea acesteia, ambele aprobate de 15 instituții centrale care și-au asumat astfel răspunderea pentru activitățile propuse. Comitetul remarcă faptul că, în baza Strategiei Naționale, statul parte s-a angajat să aloce resursele necesare pentru implementarea acesteia. Comitetul se arată totuși preocupat de faptul că Planul național de acțiune și Strategia Națională s-ar putea să vizeze insuficient problema categoriilor celor mai vulnerabile.

12. Comitetul încurajează statul parte să își intensifice eforturile de implementare a noii Strategii Naționale și a altor instrumente de politici similare, luând în considerare documentul final al Sesiunii Speciale a Adunării Generale a Națiunilor Unite din 2002 „O lume demnă pentru copii” și raportul de evaluare intermediară din 2007. Comitetul recomandă ca statul parte să asigure alocări bugetare corespunzătoare și mecanisme de urmărire și de evaluare în vederea implementării integrale a Strategiei Naționale, dar și pentru a analiza periodic progresele înregistrate și a identifica eventualele lipsuri. Această Strategie ar trebui, înainte de toate, să garanteze că se acordă o atenție deosebită copiilor provenind din categoriile cele mai vulnerabile (de exemplu, copii ce trăiesc în sărăcie, copii de etnie

romă, copii cu dizabilități, copii cu HIV/SIDA, copii ai străzii, copii ce necesită îngrijiri alternative).

Monitorizare independentă

13. Comitetul ia notă că Avocatul Poporului poate primi și examina plângeri depuse de copii. Comitetul constată și înființarea unei Direcții pentru protecția drepturilor copilului în cadrul instituției Avocatului Poporului și ocuparea, cu o oarecare întârziere, în 2007, a postului de adjunct al Avocatului Poporului ce deține, printre altele, și atribuții în sfera protecției copilului. Totuși, Comitetul își manifestă preocuparea cu privire la faptul că Avocatul Poporului nu îndeplinește criteriile stabilite în Principiile de la Paris și notează că existența acestei instituții nu este foarte cunoscută. Prin urmare, aceasta primește un număr redus de plângeri legate de copii, număr aflat în scădere în comparație cu totalul plângerilor depuse. Comitetul notează cu o oarecare preocupare respingerea de către Parlament a un proiect de act normativ prin care se dorea înființarea instituției Avocatului Copilului.

14. Comitetul recomandă ca, ținând cont de comentariul său general nr. 2 (2002) cu privire la rolul instituțiilor naționale independente pentru apărarea drepturilor omului din domeniul promovării și protecției drepturilor copilului, dar și de recomandările sale anterioare, statul parte să revizuiască statutul și eficiența instituției Avocatului Poporului în domeniul promovării și protecției drepturilor copilului, luând în considerare și criteriile prevăzute în Principiile de la Paris. Acest organism trebuie să beneficieze de toate resursele umane și financiare necesare pentru a-și putea duce la îndeplinire mandatul într-un mod eficient și semnificativ, în special în ceea ce privește capacitatea sa de a primi și de a examina plângeri de la/sau în numele copiilor legate de violarea drepturilor acestora. Comitetul recomandă ca statul parte, în concordanță cu recomandările anterioare, să realizeze în continuare eforturi pentru înființarea unei instituții independente a Avocatului Copilului.

Alocarea resurselor

15. Comitetul ia notă de raportarea creșterii bugetului cu privire la cheltuielile publice pentru educație, sănătate și protecția copilului. Totuși, Comitetul se arată preocupat de faptul că procesul de alocare bugetară s-ar putea să nu fie îndeajuns bazat pe cerere, neputând astfel garanta folosirea cea mai eficientă și mai eficientă a resurselor alocate, așa cum reiese și din cheltuielile efectuate în sistemul de ocrotire și protecție a copilului. În contextul unei situații îngrijorătoare, inclusiv a ratei ridicate a mortalității infantile și a mortalității copiilor sub 5 ani, cu impact direct asupra dreptului la viață al copiilor, Comitetul notează cu regret că nu se fac alocări bugetare explicite pentru copii și că nu se colectează date referitoare la cheltuielile publice generale destinate îndeplinirii obligațiilor prevăzute în Convenție, fiind astfel dificilă evaluarea eficienței resurselor alocate. Comitetul ia notă și de îngrijorarea exprimată de Raportorul Special al ONU pe problema vânzării de copii, prostituției copiilor și pornografiei infantile (E/CN.4/2005/78/Add.2), potrivit căruia corupția reprezintă o problemă întâlnită la orice nivel al administrației, ce șubrezește aplicarea legii, furnizarea de servicii sociale și capacitatea generală a statului de a preveni și combate violarea drepturilor omului.

16. **Comitetul recomandă cu insistență ca, în concordanță cu articolul 4 al Convenției și ținând seama de recomandările Comitetului comunicate după Ziua de Discuții Generale dedicate „Resurselor pentru drepturile copilului – responsabilitatea statelor” din 21 septembrie 2007, statul parte să crească bugetul destinat aplicării drepturilor copilului și să creeze un mecanism de monitorizare și de supervizare prin care să se asigure că alocarea resurselor și efectuarea cheltuielilor se fac într-un mod cât mai eficient. În mod special, Comitetul recomandă ca statul parte:**

- a) să adopte o abordare din perspectiva drepturilor copilului în elaborarea bugetului de stat, prin implementarea unui sistem de urmărire a alocărilor și a folosirii resurselor pentru copii la nivelul bugetului, oferind astfel vizibilitate în ceea ce privește investițiile făcute în folosul copiilor. Comitetul îndeamnă, de asemenea, să se recurgă la acest sistem de urmărire și în cazul evaluărilor de impact privind modul în care investițiile din orice sector servesc „interesul superior al copilului”, măsurând diferențiat impactul acestor investiții asupra fetelor și băieților.
- b) atunci când este posibil, să urmeze recomandările Națiunilor Unite de a stabili bugetul pe baza rezultatelor, dar și de a monitoriza și evalua eficiența alocărilor de resurse;
- c) să definească linii bugetare strategice vizând copiii defavorizați sau extrem de vulnerabili și cazurile ce impun măsuri sociale afirmative (cum ar fi înregistrarea nașterilor) și să se asigure că aceste linii bugetare sunt menținute chiar și pe timp de criză economică, dezastre naturale sau în alte situații de urgență;
- d) în contextul procesului de descentralizare desfășurat la ora actuală de statul parte, să asigure o bugetare transparentă și participativă prin dezbateri publice și participarea în special a copiilor, dar și responsabilizarea corectă a autorităților locale;
- e) să asigure crearea unui mecanism transparent de alocare bugetară prin Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului la nivel județean și local, îndeosebi pentru a elimina disparităților existente.

Colectarea datelor

17. Comitetul ia notă că recent înființata Direcție de Monitorizare a Drepturilor Copilului colectează date într-o oarecare măsură, dar sistemul nu este dezvoltat în totalitate și se adună informații legate doar de încălcări grave și de situația copiilor vulnerabili. Comitetul observă că, în ciuda recomandărilor sale anterioare, CMTIS continuă să întâmpine o serie de dificultăți. Comitetul notează și faptul că anumite instituții de stat strâng date luând ca indicator demografic grupa de vârstă 15-19 ani și că nu există un sistem unitar la nivelul țării pentru colectarea datelor referitoare la toate persoanele sub 18 ani și la toate domeniile de interes ale Convenției, astfel încât să se permită o analiză dezagregată.

18. **Comitetul îndeamnă statul parte să creeze un sistem amplu cu aplicare națională, aflat de exemplu în subordinea consiliului interministerial de coordonare, care să colecteze și să analizeze date din toate domeniile de interes ale Convenției și privind toate persoanele sub 18 ani, cu accent deosebit pe categoriile vulnerabile de**

copii, inclusiv copiii romi, sistem care să stea la baza evaluării progresului realizat în domeniul aplicării drepturilor copilului și care să contribuie la formularea de politici de implementare a Convenției. Comitetul recomandă, de asemenea, să se conceapă și să se folosească de către agenții un set unitar de indicatori pentru toate persoanele în vârstă de 18 ani, care să permită colectarea de date comparabile și complementare.

Diseminarea Convenției și formare

19. Comitetul salută traducerea în limba română a Manualului pentru implementarea Convenției și apreciază eforturile depuse pentru instruirea profesioniștilor ce lucrează cu copii, dar și a factorilor de decizie de la nivel local. Comitetul se arată totuși preocupat de faptul că mulți copii nu sunt încă familiarizați cu documentul Convenției și cu drepturile stipulate de aceasta. Comitetul aclamă Raportul copiilor privind respectarea drepturilor copilului în România, redactat de către Consiliul Copiilor SPUNE! cu ajutorul, *inter alia*, al ANPDC.

20. **Comitetul recomandă statului parte să continue și să intensifice eforturile prin care să se asigure că toate prevederile Convenției sunt larg cunoscute și înțelese de către adulți și copii. De asemenea, recomandă continuarea formării corespunzătoare și sistematice a tuturor categoriilor profesionale ce lucrează pentru și cu copii, în special a forțelor de aplicare a legii, profesorilor, personalului medical, asistenților sociali, personalului din instituțiile de ocrotire a copilului și mass-media. Comitetul încurajează statul parte să susțină diseminarea Raportului copiilor la nivelul întregii țări, cu predilecție în școli și în rândul profesioniștilor ce lucrează cu copii.**

Cooperarea cu societatea civilă

21. Comitetul salută unele sinergii create între statul parte și societatea civilă, cum ar fi consultarea ONG-urilor în procesul de deliberare a noii legislații, dar se arată preocupat de faptul că, odată cu retragerea finanțatorilor străini, ONG-urile s-ar putea să nu reușească să obțină fondurile necesare continuării activității lor, precum fonduri rambursabile pentru suplimentarea fondurilor operaționale, o precondiție pentru a putea beneficia de asistență din partea UE. Comitetul își exprimă îngrijorarea în mod special cu privire la faptul că o serie de ONG-uri cu realizări importante în activitatea lor trebuie să se lupte acum pentru resurse cu Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului și, având în vedere că acestea din urmă răspund și de monitorizarea și de alocarea resurselor acestor servicii, acest lucru a dus în unele cazuri la o scădere a calității serviciilor furnizate.

22. **Comitetul recomandă ca statul parte să încurajeze implicarea activă și sistematică a societății civile, cum sunt ONG-urile și asociațiile copiilor, în promovarea și implementarea drepturilor copilului, inclusiv *inter alia* participarea lor în faza de planificare a politicilor și proiectelor de cooperare, dar și în monitorizarea aplicării observațiilor finale ale Comitetului și în pregătirea următorului raport periodic. Comitetul recomandă, de asemenea, ca statul parte să ofere ONG-urilor șanse egale în ceea ce privește solicitarea de resurse și furnizarea serviciilor într-un mod neutru la nivel sectorial.**

2. Principii generale (articolele 2, 3, 6 și 12 ale Convenției)

Nediscriminarea

23. Comitetul ia notă de activitatea diverselor instituții în domeniul nediscriminării, inclusiv cea a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), a Agenției Naționale pentru Romi, a Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați și a Avocatului Poporului. Cu toate acestea, Comitetul se arată preocupat de faptul că, în realitate, anumite categorii de copii, în special copiii romi, copiii cu HIV/SIDA, copiii cu dizabilități, copiii victime ale violenței, copiii lăsați în urmă de părinții lor, dar și copiii pentru care s-a stabilit o măsură de protecție socială, cum ar fi copiii romi declarați eligibili pentru adopție, continuă să fie supuși discriminării și stigmatizării.

24. Comitetul recomandă ca statul parte să asigure protecție deplină împotriva oricărei forme de discriminare, inclusiv prin:

- a) consolidarea acțiunilor de sensibilizare și a altor activități preventive împotriva discriminării și, atunci când este cazul, prin adoptarea unor acțiuni afirmative în beneficiul anumitor categorii vulnerabile de copii;**
- b) luarea tuturor măsurilor necesare pentru a se asigura că orice caz de discriminare a copiilor întâlnit în orice sector al societății este tratat în mod eficient, inclusiv prin sancțiuni administrative, disciplinare și penale.**

25. Comitetul dorește, de asemenea, să atragă atenția statului parte asupra Declarației și a Programului de Acțiune adoptate cu ocazia Conferinței mondiale împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței asociate din 2001, dar și asupra documentului final adoptat în cadrul Conferinței de evaluare de la Durban în 2009 și a comentariului general nr. 1 (2001) al Comitetului cu privire la obiectivele educației.

26. Comitetul își manifestă preocuparea cu privire la faptul că, deși o persoană poate fi identificată ca aparținând unei minorități doar prin auto-declarare, copiii abandonati sau foarte mici care nu se pot identifica singuri sunt deseori identificați ca fiind copii romi de către asistenții sociali și alți lucrători, ceea ce atrage practici discriminatorii, cum ar fi segregarea.

27. Comitetul recomandă, de asemenea, ca statul parte să respecte dreptul copilului la identitate și să clarifice procedurile de identificare a copiilor, inclusiv în cazul copiilor a căror identitate nu este sigură sau nu poate fi stabilită complet ori parțial, și să interzică discriminarea și segregarea bazată pe etnia declarată sau estimată.

Interesul superior al copilului

28. Comitetul ia notă și apreciază faptul că principiul interesului superior al copilului este prevăzut în legislația statului parte, mai precis în articolul 2(1) al Legii 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, dar și în articolul 8 al Legii 122/2006

privind azilul în România. Totuși, Comitetul regretă că principiul interesului superior al copilului nu primează încă în orice aspect legislativ și în politicile ce afectează copiii, mai ales în domeniul justiției juvenile, și că nu este un principiu pe deplin înțeles de justiție.

29. Comitetul recomandă ca statul parte să adopte toate măsurile necesare pentru a se asigura că principiul interesului superior al copilului, în conformitate cu articolul 3 al Convenției, este integrat corespunzător în orice prevedere și pus în aplicare prin deciziile juridice și administrative, dar și prin programele, proiectele și serviciile cu impact asupra copiilor.

Dreptul la viață, la supraviețuire și la dezvoltare

30. Comitetul ia notă de realizarea anumitor progrese, dar se arată în continuare preocupat de faptul că statul parte continuă să se numere printre țările europene cu cea mai mare rată a mortalității infantile, având în vedere că rata mortalității infantile și cea a copiilor sub cinci ani sunt încă ridicate, mai ales în mediul rural. Comitetul își exprimă îngrijorarea și față de greutatea mică la naștere a copiilor în comparație cu alte state europene, ceea ce indică probleme de subnutriție și de anemie în rândul copiilor. Comitetul notează că unele din cauzele mortalității și morbidității nou-născuților și a copiilor mici au fost identificate ca fiind alimentația deficitară a mamei și a copilului, întârzierea timpurie, neglijarea din partea părinților și calitatea îndoielnică a serviciilor medicale.

31. Comitetul recomandă ca statul parte să depună eforturi mai intense pentru eliminarea cauzelor principale ale mortalității și subnutriției copiilor și nou-născuților, inclusiv a celor datorate accesului insuficient la servicii de asistență medicală, sărăciei și nivelului scăzut de educație al familiilor rome și a celor din mediul rural. Comitetul încurajează în mod special statul parte să pună mai mare accent pe serviciile prenatale și postnatale, acordând o atenție aparte comunităților defavorizate, și să demareze programe de formare a abilităților parentale, accentuând efectele pozitive ale alăptării, alimentației bogate în substanțe nutritive pentru mamă și copil, dar și ale igienei corecte asupra dezvoltării timpurii și supraviețuirii copilului mic.

Respectarea opiniilor copilului

32. Comitetul ia notă că principiul respectării opiniilor copilului este integrat în legislația statului parte, mai precis în articolul 6(h) din Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, și salută diversele inițiative, inclusiv șansa acordată reprezentanților copiilor de a prezenta probleme și soluții concrete în fața Parlamentului României cu ocazia zilei de 1 Iunie în anul 2006 și diversele activități desfășurate de ONG-uri, cum sunt Parlamentele Tinerilor, Consiliile Locale, Avocatul Elevilor etc.

33. Comitetul se arată totuși preocupat de faptul că opiniile copilului nu sunt întotdeauna cerute sau luate în considerare în anumite împrejurări, cum sunt audierile cazurilor în care sunt implicați copii, în aspecte ce țin de administrarea școlii și educație sau dezbateri publice. Comitetul remarcă și faptul că nu există prevederi speciale în codul penal și cel

de procedură penală legate de audierea copiilor victime ale infracțiunilor, precum exploatarea sexuală și abuz sexual.

34. Comitetul își reiterează recomandările anterioare, respectiv ca, în concordanță cu articolul 12 al Convenției, statul parte să integreze, să faciliteze și să pună în practică principiul respectării opiniilor copilului la nivelul familiei, școlii și comunității, dar și în instituții și în activitatea administrativă și juridică. Mai mult, Comitetul atrage atenția statului parte asupra recomandărilor adoptate în Ziua de Discuții Generale a Comitetului cu privire la dreptul copilului de a fi ascultat, ce a avut loc pe 15 septembrie 2006.

3. Drepturi și libertăți civile (articolele 7, 8, 13-17 și 37(a) ale Convenției)

Înregistrarea nașterii

35. Comitetul se arată preocupat de procentul nașterilor neînregistrate, care afectează în mod disproporționat copiii de origine romă, copiii străzii, nou-născuții abandonați în spitale și copiii născuți la domiciliu sau în alte medii. Comitetul ia notă de eforturile semnificative depuse pentru soluționarea problemei nașterilor neînregistrate ale copiilor, inclusiv ale celor cu măsură de protecție specială, prin inspectarea periodică a instituțiilor, dar remarcă creșterea în ultimii ani a numărului de copii fără documente de identitate. Comitetul își manifestă îngrijorarea în mod special cu privire la faptul că, deși legislația prevede înregistrarea copiilor în maxim 30 de zile de la constatarea abandonului acestora, un număr foarte mare de copii abandonați părăsesc maternitatea fără un certificat de naștere. Comitetul se arată preocupat și de procedura extrem de lungă de înregistrare tardivă a nașterii, mai ales în cazul copiilor născuți la domiciliu sau ai căror părinți nu au la rândul lor un certificat de naștere.

36. Comitetul recomandă ca statul parte să informeze personalul din spitale, managerii de spitale și alți profesioniști din domeniul medical cu privire la responsabilitatea acestora de a înregistra nașterile și de a înlesni eliberarea certificatelor de naștere.

Protejarea intimității

37. Comitetul se arată preocupat de faptul că, de la vârsta de 14 ani, copiii acuzați de comiterea unei infracțiuni și copiii victime ale abuzului fizic, psihologic sau sexual pot lua parte la *talk show*-uri sau la reportaje audiovizuale, dacă sunt îndeplinite anumite condiții. Comitetul este extrem de îngrijorat de rapoartele potrivit cărora mass-media a divulgat de nenumărate ori informații ce pot duce la identificarea copiilor victime ale abuzului sexual sau a copiilor activi din punct de vedere sexual. Comitetul se arată preocupat și de faptul că, în ciuda prevederilor legale în vigoare, s-a raportat violarea intimității în anumite cazuri juridice ce priveau copii în conflict cu legea, dar și încălcarea confidențialității de către profesori, directori de școală și medici ce lucrează cu copii infectați sau afectați de HIV/SIDA.

38. Comitetul recomandă ca statul parte să ia măsurile necesare pentru a garanta aplicarea legislației existente și pentru a intensifica campaniile de sensibilizare și de educare în vederea creșterii gradului de înțelegere și de respectare a dreptului copilului la intimitate în rândul profesioniștilor ce lucrează pentru și cu copii. Comitetul recomandă ca statul parte să depună eforturi mai intense, în colaborare cu presa, pentru asigurarea respectării intimității copiilor în mass-media, în special în ceea ce privește participarea acestora la programe TV și *reality show*-uri.

Acces la informații adecvate

39. Comitetul salută articolul 23(2) al Legii 272 ce afirmă dreptul copilului de a căuta, de a primi și de a difuza informații în conformitate cu Convenția. Comitetul remarcă și progresul înregistrat în domeniul remedierii problemei reprezentate de numărul redus de informații adecvate pentru copii și accesul scăzut la informație la nivel național. Comitetul se arată totuși preocupat de faptul că, din cauza realității socio-economice a țării, nu toți copiii au acces egal la informație și la mijloace de comunicare în masă, în special copiii ce trăiesc în sărăcie și copiii marginalizați.

40. Comitetul recomandă ca statul parte să își consolideze eforturile pentru a garanta pe deplin acces echitabil la informații adecvate tuturor copiilor, mai ales celor ce trăiesc în zone izolate și rurale, în funcție de vârsta și gradul de maturitate al acestora.

41. Comitetul se arată vădit îngrijorat de faptul că furnizorii de servicii de Internet și posturile de radio și de televiziune prin satelit operează pe baza unor reglementări minime de protecție a copiilor împotriva informațiilor și materialelor dăunătoare lor. Comitetul își manifestă îngrijorarea și față de practicile de marketing periculoase, dar și față de expunerea copiilor din mediul urban la pornografia digitală.

42. Comitetul recomandă ca statul parte să considere adoptarea unei legislații speciale și să elaboreze linii directoare privind protejarea copiilor împotriva informațiilor dăunătoare și practicilor de marketing ce îi vizează ca și consumatori, inclusiv consumatori de produse nocive, dar și împotriva folosirii lor în scop publicitar, deseori fără a ține cont de vârsta, starea lor de sănătate sau de alte nevoi ale acestora.

Tortura și alte pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante

43. Comitetul reiterează faptul că forțele de aplicare a legii continuă să facă uz de rele tratamente, inclusiv amenințări și abuz fizic, când intră în contact cu copiii, cu predilecție în faza de anchetare a cazurilor. Comitetul remarcă inexistența în orice domeniu, inclusiv în instituțiile de psihiatrie, a unui mecanism pus la dispoziția copiilor privați de libertate prin care aceștia să poată depune o plângere legată de modul în care sunt tratați și care să poată servi, de asemenea, la informarea autorităților și la strângerea de date.

44. Comitetul, repetând recomandările sale anterioare, îndeamnă statul parte:

- a) să investigheze orice acuzație de tortură și alte pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante aplicate copiilor și să depună orice efort pentru a coopera permanent cu Raportorul Special al Națiunilor Unite pe problema torturii;
- b) să asigure respingerea dovezilor obținute prin folosirea torturii;
- c) să creeze în toate domeniile, inclusiv în instituțiile de psihiatrie, un mecanism la care să aibă acces copiii privați de libertate pentru a depune plângeri legate de tortură și alte pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante;
- d) să ia măsuri privind punerea în practică a recomandărilor făcute de Comitetul pentru Drepturile Omului (CCPR/C/79/Add.111, paragraf 12);
- e) să ia măsuri imediate pentru a pune capăt violenței forțelor de ordine asupra tuturor copiilor și să elimine cultura predominantă a impunității pentru astfel de acte;
- f) să intensifice aplicarea legislației ce interzice orice formă de tortură și alte pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante, și să ofere victimelor servicii de îngrijire, reabilitare, reintegrare și compensații.

Recomandări în baza Studiului ONU privind violența asupra copiilor

45. În legătură cu Studiul Secretarului-General al ONU privind violența asupra copiilor (A/61/299), Comitetul recomandă ca statul parte:

- (i) Să interzică orice formă de violență asupra copiilor;
 - (ii) Să consolideze angajamentul și acțiunile la nivel național și local;
 - (iii) Să pună accent prioritar pe prevenție;
 - (iv) Să promoveze valorile non-violenței și acțiunile de sensibilizare;
 - (v) Să pună la dispoziție servicii de recuperare și de reintegrare socială;
 - (vi) Să asigure un sistem de responsabilizare și să elimine practica impunității.
- b) Să recurgă la aceste recomandări ca la un instrument de acțiune în parteneriat cu societatea civilă și, în particular, cu implicarea copiilor, asigurându-se astfel că orice copil este protejat de orice formă de violență fizică, sexuală și psihică și că se întreprind acțiuni concrete și, când e cazul, prompte de prevenire și de răspuns în cazul unor astfel de acte de violență și de abuz;
- c) Să coopereze cu și să susțină Reprezentantul Special al Secretarului-General al ONU pe problema violenței asupra copiilor.

4. Mediul familial și protecția alternativă (articolele 5, 18 (paragrafele 1-2), 9-11, 19-21, 25, 27 (paragraf 4) și 39 ale Convenției)

Mediul familial

46. Comitetul ia notă de aplicarea unei noi legislații în baza căreia serviciile publice de asistență socială, organizate la nivel local, devin principalii furnizori de servicii sociale primare și preventive, în timp ce consiliile locale răspund acum atât de prevenirea separării copilului de familie, cât și de organizarea serviciilor de zi. Comitetul constată

greutățile cu care se confruntă autoritățile locale și ANPDC din cauza lipsei de informații, de date adecvate, a mecanismelor de planificare și de urmărire corespunzătoare în domeniul prevenirii, luării de decizii, implementării și supervizării.

47. Comitetul recomandă ca statul parte să ofere un sprijin mai însemnat familiilor prin aplicarea corectă a legilor în vigoare și, în special, prin continuarea întăririi capacității serviciilor publice de asistență socială de la orice nivel, prin creșterea numărului de servicii de zi, sporirea accesului la sprijin financiar și profesionist al tuturor familiilor ce se pregătesc să devină părinți. Comitetul recomandă, de asemenea, ca statul parte să identifice și să formuleze strategii prin care să sprijine familiile cu risc de separare, să prevină abandonul copilului, să organizeze cursuri de educație parentală, să întărească abilitățile parentale și climatul general în care este crescut copilul.

48. Comitetul recomandă organizarea unui sistem național de documentare și de evaluare, care să permită autorităților locale să respecte ghidurile profesionale, să colecteze date și informații, să elaboreze planuri de intervenție și să își monitorizeze și evalueze activitățile într-o manieră coordonată și intersectorială.

Familiile afectate de migrație

49. Comitetul ia notă că s-au realizat anumite programe și a fost elaborat un proiect de lege cu scopul îmbunătățirii mecanismului de identificare și monitorizare a copiilor lăsați în urmă de părinții plecați la muncă în străinătate, dar se arată în același timp îngrijorat de numărul ridicat al acestor copii ce continuă să se afle într-o situație de risc. Comitetul remarcă, de asemenea, incidența mare, din ultimii ani, a copiilor români neînsoțiți sau separați de familie ce au intrat în atenția autorităților din alte țări și de nevoile speciale ale acestor copii, unii din ei fiind abuzați și neglijați chiar și atunci când se află cu părinții sau rudele lor. În acest sens, Comitetul salută acordurile bilaterale încheiate între România și țările de destinație cu privire la repatrierea copiilor neînsoțiți din străinătate. Totuși, își manifestă îngrijorarea în ceea ce privește faptul că revenirea în țară și reintegrarea acestor copii poate duce, în anumite cazuri, la revictimizarea lor.

50. Comitetul recomandă ca statul parte să demareze campanii naționale de informare a potențialilor migranți în legătură cu măsurile de protecție a copilului disponibile și să îmbunătățească măsurile de identificare și de sprijinire a copiilor lăsați în urmă de părinții migranți. Comitetul recomandă ca statul parte să asigure, inclusiv prin semnarea unor acorduri bilaterale care să cuprindă o serie de garanții importante, că deciziile de repatriere și de reintegrare a minorilor români neînsoțiți se aplică pe baza interesului superior al copilului și ținându-se cont de părerile Comitetului incluse în comentariul general nr. 6 privind tratamentul copiilor neînsoțiți sau separați aflați în afara țării lor de origine.

Copiii privați de un mediu familial

51. Comitetul salută decizia de a închide instituțiile de ocrotire a copilului și de a le înlocui cu case de tip familial, dar și faptul că, între anii 2000 și 2007, numărul copiilor aflați în instituții de protecție a copilului a scăzut cu peste 50%. În plus, s-au selectat și

format asistenți maternali profesioniști, iar numărul copiilor plasați în asistență maternală aproape s-a triplat. Comitetul este totuși preocupat de faptul că:

- a) nu există un set armonizat de standarde care să stea la baza deciziei de a plasa un copil în afara familiei și la baza monitorizării și evaluării deciziei respective;
- b) nu există un protocol unitar care să îndrume procesul de planificare și de monitorizare a intervenției, inclusiv evaluarea nevoilor individuale ale copilului;
- c) nu se face monitorizarea și evaluarea calității și serviciilor oferite, iar copiii și familiile lor nu au la dispoziție un mecanism de depunere a plângerilor;
- d) Legea nr. 272/2004, deși interzice plasamentul copiilor de sub 2 ani în instituții de tip rezidențial, permite un astfel de plasament în mod excepțional în cazul copiilor cu dizabilități severe, ceea ce denotă discriminarea copiilor cu dizabilități și dă oarecum undă verde practicilor discriminatorii împotriva copiilor plasați în aceste instituții;
- e) din cauza închiderii fostelor instituții și a numărului insuficient de asistenți maternali, nou-născuții abandonați ajung deseori să petreacă luni întregi în spital;
- f) problema numărului extrem de mare de copii romi incluși în sistemul de protecție a copilului nu este tratată prin programe speciale care să vină în întâmpinarea culturii lor sau prin sprijin acordat familiilor și eforturi pentru reintegrarea lor.

52. Comitetul recomandă ca statul parte să continue să promoveze asistența maternală ca o formă de îngrijire alternativă și, luând în considerare recomandările Comitetului cu ocazia Zilei de Discuții Generale privind copiii fără îngrijire părintească, ce a avut loc pe data de 16 septembrie 2005, să facă demersurile necesare pentru a asigura protecția drepturilor copiilor ce beneficiază de îngrijiri alternative, *inter alia*, după cum urmează:

- a.) în luarea oricărei măsuri să țină cont de opiniile copiilor, cărora să le pună la dispoziție mecanisme de depunere a plângerilor accesibile în orice parte a țării;
- b.) să monitorizeze situația copiilor plasați la rude, asistenți maternali, familii preadoptive și alte instituții de protecție, *inter alia* prin vizite periodice, cu ajutorul unui sistem național integrat de evaluare și de documentare;
- c.) să elaboreze planuri de intervenție pentru fiecare copil din sistem și să le revizuiască periodic;
- d.) să consolideze sistemul de supervizare și formare a asistenților maternali profesioniști cu ajutorul personalului din instituțiile de tip rezidențial, al personalului din serviciile municipale și al asistenților sociali ce dețin responsabilități speciale în sfera protecției drepturilor copiilor din sistemul de protecție;
- e.) să revizuiască prestațiile în bani și în natură acordate asistenților maternali pentru a-i încuraja să preia sugari și copii mici în asistență maternală.

Adopția

53. Comitetul ia notă de intrarea în vigoare a Legii nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției și a Legii nr. 274/2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Român pentru Adopții. Cu toate acestea, Comitetul constată cu îngrijorare că procedura prevăzută în legea actuală pentru declararea copilului adoptabil pare a fi exagerat de

lungă și contrară interesului superior al copilului în cazurile în care reunificarea familiei nu reprezintă o opțiune. În plus, asistenții sociali și autoritățile responsabile de adopție sunt adesea supraîncărcate cu numeroase cazuri. Comitetul notează că adopțiile internaționale au fost limitate la cazurile în care există grade de rudenie între copii și potențialii părinți adoptivi.

54. Comitetul recomandă ca statul parte să considere aplicarea legislației referitoare la adopție din perspectiva interesului superior al copilului și să continue alocarea de resurse umane și financiare suficiente pentru a scurta timpul de desfășurare a tuturor etapelor din cadrul procesului de adopție, la nivel național. Comitetul recomandă, de asemenea, ca statul parte să sensibilizeze opinia publică cu privire la adopție și să încurajeze potențialii părinți adoptivi, punând accent pe nevoile copilului și pe dreptul copilului la o familie.

55. Comitetul recomandă ca, ținând seama de noua legislație din domeniul adopției și de garanțiile procedurilor juridice privind adopțiile internaționale în conformitate cu Convenția de la Haga nr. 33 privind protecția copiilor și cooperarea în materia adopției internaționale, statul parte să retragă moratoriul actual care reprezintă un obstacol pentru aplicarea corectă a Art. 21 al Convenției.

Abuz și neglijare

56. Comitetul salută eforturile întreprinse de statul parte pentru a soluționa problema abuzului și neglijării copiilor. Totuși, Comitetul se arată în continuare alarmat de prevalența încă ridicată a cazurilor de abuz și de neglijare a copiilor, inclusiv în familie, și de lipsa unei strategii naționale ample în acest domeniu. Comitetul regretă inexistența unui sistem complex de înregistrare și analiză a infracțiunilor comise împotriva copiilor și numărul insuficient de mecanisme de recuperare fizică și psihologică și de reintegrare socială a victimelor ce funcționează pe teritoriul statului parte.

57. Comitetul recomandă ca statul parte:

- a.) să adopte o strategie complexă menită să prevină abuzul și neglijarea copiilor;**
- b.) să creeze mecanisme de monitorizare a numărului de cazuri și amploarea abuzului sexual, neglijării, reținerii sau a exploatarea, inclusiv în sânul familiei, în școli și în serviciile de tip rezidențial sau de alt tip;**
- c.) să se asigure că profesioniștii ce lucrează direct cu copii (cum ar fi profesori, asistenți sociali, personal medical, personal din poliție și justiție) beneficiază de formare și sunt responsabilizați cu privire la obligația de a raporta și de a acționa corespunzător în caz de suspiciune de violență domestică ce afectează copiii;**
- d.) să întărească sprijinul acordat victimelor violenței, abuzului, neglijării și reținerii pentru a evita revictimizarea acestora în timpul proceselor;**
- e.) să ofere acces la servicii adecvate de recuperare, consiliere și alte forme de reintegrare pe întreg teritoriul țării.**

Pedeapsa corporală

58. Comitetul ia notă și apreciază că, în urma adoptării Legii nr. 272/2004, statul parte interzice la ora actuală în mod expres orice formă de pedeapsă corporală. Comitetul se arată totuși preocupat de faptul că, având în vedere prevalența pedepselor corporale aplicate în familie înainte de intrarea în vigoare a acestei legi, atitudinile punitive care persistă și slaba intervenție a populației în astfel de cazuri, practica pedepselor corporale continuă să fie răspândită în rândul familiilor. Comitetul notează că pedeapsa corporală este în continuare aplicată și în școli și alte instituții în ciuda faptului că acest lucru este interzis prin lege de mai multe decenii.

59. Comitetul recomandă ca, ținând seama de comentariul general al Comitetului nr. 8 (2006) cu privire la dreptul copilului la protecție împotriva pedepsei corporale și altor forme crude sau degradante de pedeapsă, statul parte să intensifice campaniile de sensibilizare și de educare a populației în vederea promovării recurgerii la forme alternative non-violente de creștere a copilului în concordanță cu Convenția și cu Strategia Consiliului Europei pentru perioada 2009-2011 „Să construim o Europa pentru și cu copii”.

5. Sănătate și bunăstare

(articolele 6, 18 (paragraf 3), 23, 24, 26, 27 (paragrafele 1-3) ale Convenției)

Copiii cu dizabilități

60. Comitetul salută înființarea Autorității Naționale pentru Persoanele cu Handicap (ANPH) în anul 2003, care coordonează activitatea legată de protecția specială și de promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități la nivel central, dar și adoptarea Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap. Cu toate că remarcă scăderea numărului copiilor cu dizabilități plasați în instituții, Comitetul este totuși preocupat de următoarele aspecte:

- a) mulți copii cu dizabilități sunt identificați, încadrați în grad de handicap și îndrumați spre serviciile adecvate doar în momentul înscrierii în învățământ, cu alte cuvinte în jurul vârstei de 7 ani;
- b) pentru încadrarea într-un grad de handicap, un copil trebuie să se prezinte la mai multe agenții, ceea ce poate constitui o problemă pentru copiii din mediul rural și pentru familiile acestora;
- c) mulți copii sunt identificați ca având un handicap psihic și sunt îndrumați spre școli pentru copii cu nevoi speciale, deși de multe ori aceștia prezintă doar o întârziere în dezvoltare cauzată de lipsuri sociale, emoționale sau cognitive și nu suferă de fapt de nicio dizabilitate;
- d) copiii cu dizabilități prezintă riscuri tot mai crescute de a fi abandonați și plasați în instituții;
- e) instituțiile se confruntă cu o lipsă de personal și, în general, acesta din urmă nu deține pregătire specială;
- f) stigmatizarea socială a copiilor cu dizabilități continuă să fie o problemă și, în consecință, unii copii sunt „ascunși” în casă de părinții lor și, astfel, ei nu pot beneficia de serviciile necesare, cum ar fi educația în școli de masă, și nu pot participa la viața socială;

g) mulți copii cu dizabilități, în special cei mai vulnerabili la neglijare și la abandon din cauza vizibilității lor sociale reduse, nu sunt încadrați în grad de handicap de către autoritățile locale;

h) o serie de rapoarte acuză instituțiile de violarea drepturilor copiilor cu dizabilități mintale, cum ar fi condiții nesatisfăcătoare, aplicarea abuzivă de metode ce limitează libertatea personală a copilului și nepregătirea copiilor pentru reintegrarea în societate;

i) există două agenții naționale care împart responsabilitatea de a monitoriza datele referitoare la copiii cu dizabilități, folosind însă definiții diferite ale termenului „dizabilitate”.

61. În lumina Regulilor Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Handicap (Rezoluția 48/96 adoptată de Adunarea Generală a ONU), comentariul general al Comitetului nr. 9 (2006) cu privire la drepturile copiilor cu dizabilități și cu referire specială la articolul 23 al Convenției, Comitetul recomandă ca statul parte:

a.) să elaboreze o amplă politică națională specială privind persoanele cu dizabilități, care să promoveze exercitarea tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale de către toți copiii cu dizabilități și participarea lor la orice aspect al societății;

b.) să ia toate măsurile necesare pentru a garanta că se pune în practică legislația ce oferă protecție persoanelor cu handicap, dar și programe și servicii adresate copiilor cu dizabilități;

c.) să elaboreze programe de identificare și intervenție timpurie;

d.) să organizeze cursuri de formare pentru profesioniștii ce lucrează cu copii cu dizabilități, cum sunt personalul medical, paramedical și conex, profesorii și asistenții sociali;

e.) să inițieze campanii de sensibilizare față de drepturile și nevoile speciale ale copiilor cu dizabilități, să încurajeze incluziunea lor în societate și să prevină discriminarea și instituționalizarea acestora;

f.) să asigure evaluarea atentă și competentă a copiilor cu dizabilități mintale pentru a evita orice încadrare greșită;

g.) să continue și să finalizeze planurile sale de ratificare a Convenției internaționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități și să analizeze posibilitatea ratificării Protocolului opțional al acesteia;

h.) să armonizeze definițiile termenului „dizabilitate” și să încerce să reunească responsabilitățile privitoare la colectarea informațiilor și la monitorizare într-o singură agenție.

Sănătate și servicii medicale

62. Comitetul salută faptul că Legea nr. 272/2004 garantează tuturor copiilor accesul la servicii medicale și de recuperare și la medicamente gratuite, costurile cărora sunt suportate din fondurile Casei Naționale a Asigurărilor de Sănătate, dar se arată totuși preocupat de faptul că medicația oferită copiilor cu boli cronice prin intermediul acestui fond nu este întotdeauna pusă la dispoziție într-un mod continuu. Mai mult, în ciuda eforturilor depuse de statul parte pentru a elimina accesul inegal la serviciile de sănătate, acesta continuă să fie o problemă, mai ales în mediul rural și în cazul romilor, după cum a

constatat Raportorul Special al ONU pentru dreptul la sănătate (E/CN.4/2005/51/Add.4). Comitetul este îngrijorat de numărul scăzut al medicilor de familie din statul parte care poate duce la neglijarea anumitor regiuni și segmente ale populației.

63. Comitetul ia notă că, în ciuda demarării, în 2001, a Programului Național pentru Sănătatea Femeii și a Copilului și a altor inițiative, rata mortalității infantile și a copiilor sub 5 ani continuă să fie ridicată. În ceea ce privește sănătatea sugarului și dezvoltarea timpurie, Comitetul își manifestă îngrijorarea față de promovarea intensă a laptelui praf, în timp ce, pe de altă parte, rata alăptării exclusive până la vârsta de 6 luni a copilului este extrem de scăzută. Comitetul se arată preocupat de condițiile nesatisfăcătoare întâlnite în diferite unități medicale din mediul rural, în special în zonele defavorizate.

64. Comitetul recomandă eliminarea accesului inegal la servicii medicale printr-o abordare coordonată la nivelul tuturor departamentelor guvernamentale și printr-o mai bună armonizare a politicilor de sănătate cu cele ce vizează reducerea inegalităților de venit și a sărăciei. Comitetul recomandă în special ca statul parte să îmbunătățească condițiile sanitare și calitatea serviciilor oferite de unitățile medicale (clinici ambulatorii, spitale) din zonele defavorizate.

65. Comitetul recomandă, de asemenea, ca statul parte să sporească eforturile pentru ameliorarea stării de sănătate a sugarilor și copiilor mici, acordând în special mai multă atenție serviciilor prenatale și postnatale, crescând numărul spitalelor ce dețin statutul de „Prieten al copilului” și al asistenților sociali cu pregătire specială în spitale, înființând un serviciu de vizită la domiciliu menit să prevină abandonul copilului, neglijarea și abuzul și, nu în ultimul rând, prin promovarea și sensibilizarea cu privire la beneficiile alăptării și prin adoptarea Codului Internațional de Marketing al Substituenților de Lapte Matern.

Sănătate mintală

66. Comitetul se arată preocupat de faptul că, în ciuda diverselor inițiative întreprinse în domeniu, calitatea îngrijirilor și condițiilor de trai ale bolnavilor psihici din instituții, chiar și în cazul copiilor, nu s-a îmbunătățit. Comitetul este deosebit de îngrijorat de faptul că nu există secții de psihiatrie speciale pentru copiii cu dizabilități mintale și că aceștia din urmă sunt plasați în instituții pentru adulți unde nu sunt supravegheați, sunt sedați și există riscul de a fi agresati și intimidați de pacienții adulți. Mai mult, Comitetul se arată preocupat de cazurile de suicid și de comportamentul agresiv al copiilor și adolescenților, dar și de absența unor programe de prevenție în acest sens.

67. Comitetul recomandă ca statul parte să formuleze o politică cuprinzătoare privind sănătatea mintală care să țintească promovarea sănătății mintale, prevenirea cazurilor de suicid și a comportamentului agresiv, servicii de îngrijire în ambulatoriu pe timp de zi și servicii cu internare pentru adolescenții cu probleme de sănătate mintală, dar și programe de sprijin acordat familiilor cu copii ce prezintă riscuri. Comitetul recomandă, de asemenea, folosirea de resurse suplimentare și capacități îmbunătățite pentru a satisface nevoile copiilor cu probleme de sănătate mintală din întreaga țară, acorându-se o atenție deosebită celor ce prezintă riscuri

crescute, cum sunt copiii ce aparțin unei minorități, copiii fără îngrijire părintească, cei care trăiesc în sărăcie sau se află în conflict cu legea.

Sănătatea adolescenților

68. Cu toate că se remarcă eforturile întreprinse de statul parte, Comitetul este preocupat de rapoartele mediatice referitoare la cazurile de suicid, în special în rândul copiilor lăsați în urmă de părinții plecați în străinătate, deși nu există statistici întocmite sistematic cu privire la acest aspect. În plus, în ciuda unui cadru solid de combatere a consumului de droguri, Comitetul își manifestă îngrijorarea față de consumul adolescenților de substanțe nocive, în special de tutun, dar și de creșterea abuzului de droguri, în general, și în rândul copiilor mai mici, în particular. Comitetul remarcă, de asemenea, numărul mare de sarcini raportate în rândul adolescentelor și de avorturi realizate de adolescente în România. Comitetul se arată vădit preocupat de numărul ridicat de adolescenți ce adoptă un comportament de risc, în special cei cu vârste cuprinse între 13 și 17 ani, dar și de numărul copiilor dispăruți.

69. Comitetul recomandă ca, luând în considerare comentariul general nr. 4 privind sănătatea și dezvoltarea adolescenților (CRC/GC/2003/4) din 2003, statul parte:

- a) să realizeze un studiu complet și multidisciplinar care să analizeze ansamblul problemelor de sănătate ale adolescenților, inclusiv aspectul dezvoltării psihologice a acestora, cu date dezagregate pe gen și vârstă;
- b) să se asigure că orice adolescent are acces la informații legate de un comportament sexual sănătos și cu riscuri reduse, îndeosebi prin introducerea orelor de educație sexuală și de educație pentru sănătate în școli;
- c) să intensifice instruirea medicilor generaliști, a asistentelor medicale, a asistenților sociali și a altor specialiști de asistență primară în domeniul sănătății mintale și a bunăstării emoționale a adolescenților;
- d) să respecte în permanență drepturile copiilor și ale adolescenților la intimitate și nediscriminare, punându-le la dispoziție informații legate de HIV/SIDA, consiliere și testare voluntară, servicii confidențiale de sănătate sexuală și de sănătate a reproducerii, dar și metode contraceptive și servicii de planificare familială gratuite sau la tarife mici, în funcție de genul persoanei;
- e) să identifice și să acorde o atenție specială categoriilor cu risc sporit, *inter alia*, copii care au abandonat școala, copii separați de familie, copii provenind din familii cu venituri reduse, din sistemul de protecție a copilului, copii ce consumă substanțe nocive, copii ai străzii și copii victime sau autori ai unor infracțiuni.

Consumul de droguri, tutun, alcool și alte substanțe

70. Comitetul își exprimă preocuparea cu privire la incidența ridicată a consumului de droguri, tutun, alcool și alte substanțe toxice în rândul copiilor, dar și al părinților care pun astfel în pericol bunăstarea copiilor lor.

71. Comitetul recomandă ca statul parte să ia toate măsurile necesare pentru a reduce consumul de droguri, tutun, alcool și alte substanțe toxice în rândul copiilor, părinților și al populației în general, punând, *inter alia*, la dispoziția copiilor

informații clare și obiective privind consumul de substanțe toxice, inclusiv fumatul. Comitetul recomandă, de asemenea, să se acorde copiilor tratament și servicii adecvate.

HIV/SIDA

72. Cu toate că se remarcă o scădere a numărului raportat de adolescenți diagnosticați cu infecții transmise pe cale sexuală (ITS), cum este HIV/SIDA, Comitetul se arată preocupat de proporția ridicată a tinerilor, printre care se numără și adolescenți cu vârste cuprinse între 15-18 ani, din totalul cazurilor recent diagnosticate cu HIV/SIDA. Comitetul apreciază angajamentul statului parte de a oferi tratament universal persoanelor infectate cu HIV/SIDA, dar se arată în continuare îngrijorat de faptul că, în realitate, un astfel de tratament nu este întotdeauna disponibil și variază de la județ la județ. Comitetul își manifestă și îngrijorarea potrivit căreia copiii afectați de HIV/SIDA se confruntă adesea cu bariere în accesarea serviciilor de sănătate.

73. Comitetul recomandă ca statul parte, luând în considerare comentariul general al Comitetului nr. 3 (CRC/GC/2003/3) cu privire la HIV/SIDA și la drepturile copilului și Ghidul internațional privind HIV/SIDA și drepturile omului, să își amplifice eforturile preventive prin realizarea de campanii și programe de educare, cu predilecție în școli, pentru a sensibiliza opinia publică cu privire la BTS, cum sunt sifilis și HIV/SIDA, dar și cu privire la metode de prevenție.

Nivelul de trai

74. Comitetul salută „Programul pentru Implementarea Planului Național de Acțiune Anti-Sărăcie și pentru Promovarea Incluziunii Sociale (PNAinc) 2006-2008” demarat de statul parte. Remarcă de asemenea că, în baza articolului 44 al Legii 272/2004, copiii au dreptul la un trai decent așa cum este stipulat în articolul 47(1) din Constituția statului parte. Cu toate acestea, Comitetul își manifestă îngrijorarea față de vulnerabilitatea extremă a copiilor la sărăcie, după cum reiese și din statistici. Comitetul se arată îngrijorat și de faptul că, deși nivelul sărăciei în rândul romilor a scăzut între anii 2003 și 2006, riscul sărăciei la nivelul acestei populații este în continuare de patru ori mai ridicat decât în cazul populației majoritare.

75. Comitetul dorește să sublinieze faptul că un nivel de trai decent este esențial pentru dezvoltarea fizică, psihică, spirituală, morală și socială a copilului. În conformitate cu articolul 27 al Convenției, Comitetul recomandă ca statul parte:

- a) să intensifice programele de suport adresate copiilor nevoiași, mai ales cele centrate pe nutriție, îmbrăcăminte, școlarizare și locuințe;
- b) să creeze cadre complete de politici pentru furnizarea de servicii sociale durabile care să răspundă situației complexe a copiilor romi și a familiilor acestora.

6. Educație, activități recreative și culturale (articolele 28, 29 și 31 ale Convenției)

Educația, inclusiv formarea și orientarea profesională

76. Comitetul remarcă și apreciază numeroasele eforturi ale statului parte în sfera educației, menite să garanteze atingerea obiectivelor Convenției, inclusiv programe ce vizează abandonul școlar și reducerea dezavantajelor educaționale ale copiilor din mediul rural. Comitetul salută și faptul că, odată cu adoptarea Legii 268/2003 ce modifică și completează Legea învățământului nr. 84/1995, durata învățământului obligatoriu a fost prelungit la 10 ani, dar și intenția de a crește semnificativ cheltuielile destinate educației până la 6% din PIB, inclusiv alocarea a 434 de milioane de lei pentru construirea de noi școli, grădinițe și campusuri școlare în 2008. Cu toate acestea, Comitetul își manifestă îngrijorarea în ceea ce privește următoarele aspecte:

- a) numărul înscrierilor în ciclul primar a scăzut, în timp ce numărul elevilor ce abandonează școala a crescut semnificativ în ultimii ani, mai ales în rândul copiilor de la oraș și disproporționat în rândul copiilor de origine romă;
- b) cu toate că învățământul este obligatoriu și gratuit, educația ascunde o serie de costuri indirecte, cum ar fi rechizite școlare, îmbrăcăminte, hrană, transport, dar și plata agenților de pază, activități recreative, cretă și markere, bureți, materiale didactice și renovarea sălii de clasă;
- c) în ciuda măsurilor luate, precum pregătirea și recrutarea de mediatori școlari, copiii romi continuă să prezintă o rată scăzută de înscriere în instituții de învățământ preșcolar și de învățământ primar, iar mulți dintre ei se confruntă cu o formă sau alta de segregare școlară, au o prezență școlară mai slabă și pot fi înscriși, chiar dacă nu au nicio dizabilitate, în școli speciale deoarece familia lor nu reușește să acopere costurile aferente educației;
- d) în ciuda anumitor eforturi, copiii cu dizabilități sunt și în prezent nevoiți să facă față discriminării în ceea ce privește accesul la învățământul de masă și majoritatea lor nu frecventează nicio formă de educație, iar marea parte a celor ce o fac, frecventează școli speciale;
- e) aproape o treime din copiii cu dizabilități mintale nu au acces la nicio formă de învățământ deoarece majoritatea școlilor speciale nu acceptă copii cu dizabilități mintale severe;
- f) un număr redus de copii cu HIV/SIDA au acces la o formă de educație, dar mulți din ei întâmpină greutăți de genul segregării, încălcării principiului confidențialității și mediu ostil;
- g) calitatea învățământului diferă de la o comunitate la alta, existând discrepanțe clare între mediul rural și cel urban, și este în general slăbită de, *inter alia*, o programă școlară supraîncărcată și ineficientă, cursuri în două schimburi și infrastructură inadecvată, inclusiv condiții sanitare, starea clădirilor și dotări proaste, în special în școlile segregate;
- h) infrastructura de grădinițe este insuficientă pentru a putea răspunde nevoilor populației largi, iar activitățile preșcolare adresate copiilor romi sunt în principal organizate de ONG-uri;
- i) insuficiente cursuri teoretice și pregătire profesională, în special în cazul copiilor ce părăsesc sistemul de protecție a copilului;

j) multor copii cu dizabilități din instituții nu li se oferă soluții de reintegrare în comunitate, ceea ce poate duce la transferarea lor automată în instituții de tip rezidențial pentru adulți.

77. Comitetul recomandă ca statul parte:

- a) să se asigure că învățământul primar este gratuit și obligatoriu pentru toți copiii, în speță prin eliminarea „costurilor ascunde”;
- b) să investească resurse suplimentare considerabile prin care să asigure dreptul tuturor copiilor la o educație cu adevărat inclusivă;
- c) să includă în programa școlară predarea drepturilor omului și principiilor Convenției;
- d) să implice părinții și comunitățile române în elaborarea unei programe adecvate pentru copiii romi care să țină seama de cultura și de tradițiile române, să ofere ajutor material în funcție de condițiile de trai ale copiilor și să respecte limba și cultura copiilor într-un proces educativ interactiv și în viața socială a școlii;
- e) să introducă educația interculturală și educația pentru toleranță la toate nivelurile sistemului de învățământ;
- f) să crească calitatea educației oferite tuturor copiilor, mai ales în sensul dezvoltării abilităților de viață și acordând o atenție deosebită copiilor instituționalizați;
- g) să crească și să îmbunătățească accesul la grădinițe și la educație preșcolară al copiilor romi și al celor defavorizați pentru a-i pregăti de școală și pentru a le oferi șansa de a participa la activități ludice și sportive;
- h) să sensibilizeze directorii de școală cu privire la prevederile legale, adoptate în iulie 2007, ce interzic segregarea în școli;
- i) să creeze un sistem formal prin care să ofere oportunități preșcolare alternative și comunitare copiilor din mediul rural.

Dreptul la timp liber și la joacă

78. Comitetul salută numeroasele eforturi realizate de statul parte pentru a asigura dreptul copiilor la odihnă, la timp liber și participare la activități recreative și culturale, dar își arată îngrijorarea față de lipsa unor terenuri de joacă bine dotate pentru copii și față de faptul că sportul este insuficient promovat în școală și în societate în general.

79. Comitetul recomandă ca statul parte să își intensifice eforturile de a garanta dreptul copilului la odihnă și la timp liber, de a se juca și de a lua parte la activități recreative potrivite vârstei sale și de a participa liber la viața culturală și artistică. Statul parte trebuie să încerce în mod deosebit să pună la dispoziția copiilor, chiar și celor cu dizabilități, spații de joacă adecvate unde aceștia să se poată juca și să desfășoare activități recreative.

7. Măsuri de protecție specială (articolele 22, 30, 38, 39, 40, 37 (b)-(d), 32-36 ale Convenției)

Copiii refugiați și solicitanți de azil

80. Comitetul remarcă faptul că noua Lege privind azilul în România (Legea nr. 122/2006), adoptată în 2006, menționează în mod explicit principiul interesului superior al copilului și prevede ca acesta să fie respectat în orice decizie de determinare a statutului de refugiat ce afectează copiii, dar și principiile și garanțiile procedurale de genul unitatea familiei, nereturnarea, nediscriminarea, confidențialitate și prezumția de bună-credință. Cu toate acestea, Comitetul își exprimă preocuparea cu privire la faptul că Legea privind azilul nu include măsuri speciale referitoare la copiii separați, pe lângă cei neînsoțiți, iar persoanele ce răspund de copiii neînsoțiți, inclusiv cele ce se ocupă de procesarea cererilor de azil, nu beneficiază de aceeași pregătire. Cu toate că apreciază excelența cooperare dintre actorii implicați, Comitetul constată cu îngrijorare că autoritatea responsabilă de determinarea vârstei copiilor neînsoțiți acționează fără a ține cont de eventuale marje de eroare.

81. Comitetul recomandă ca, luând în considerare comentariul său general nr. 6 privind tratamentul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine, statul parte:

- a) să lărgescă aria de acoperire a legii și să continue să ofere și în practică garanții speciale copiilor neînsoțiți și celor separați;
- b) să extindă la nivel național procesul de formare cu privire la tehnicile adecvate de interviu a copilului în rândul tuturor factorilor de decizie implicați în determinarea statutului de refugiat (DSR), dar și a celor cu rol de tutore legal;
- c) să ia în considerare o marjă de eroare în momentul determinării vârstei;
- d) să se asigure că revenirea copiilor în țara lor se face pe baza unor garanții corespunzătoare, inclusiv pe baza unei evaluări independente a situației la revenirea în țară, cum ar fi mediul familial.

Exploatarea economică, inclusiv exploatarea copiilor prin muncă

82. Comitetul salută noul Cod Penal potrivit căruia actul de a induce sau de a forța copiii să cerșească comis de un adult reprezintă faptă penală, dar și înființarea unui Comitet Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă, care va crea unități specializate pe combaterea exploatării copiilor prin muncă în instituțiile relevante și va prelua de la ILO-IPEC partea de elaborare și de monitorizare a programelor și activităților în domeniu. Cu toate acestea, Comitetul își manifestă îngrijorarea față de numărul mare de cazuri de copii care cerșesc. Comitetul remarcă faptul că ANPDC are dreptul să sancționeze angajatorii ce recurg la exploatarea copiilor prin muncă, că se efectuează inspecții și se aplică amenzi persoanelor identificate că au angajat ilegal minori cu vârste între 15 – 18 ani, dar din păcate nu sunt funcționale toate echipele intersectoriale locale create pentru a combate această problemă.

83. Comitetul recomandă ca statul parte:

- a) să își intensifice eforturile de implementare și aplicare a legilor și politicilor menite să protejeze copiii împotriva exploatării economice, inclusiv a exploatării prin muncă și a cerșitului;
- b) să monitorizeze situația copiilor implicați în orice formă de exploatare economică, inclusiv prin muncă, în vederea eliminării a astfel de practici, să se asigure că minorii frecventează școala și să le ofere protecție în ceea ce privește sănătatea și bunăstarea lor;
- c) să adune date legate de copiii victime ale exploatării economice, inclusiv ale exploatării prin muncă, care să permită o analiză dezagregată pe activități și măsuri adoptate.

Copiii străzii

84. Comitetul ia notă de adoptarea unui Plan de acțiune, prin Ordinul nr. 100/2006, în vederea reintegrării sociale a copiilor străzii. Comitetul ia notă de scăderea raportată a numărului copiilor ce trăiesc pe străzi, dar este preocupat de numărul mare de copii ai străzii ce muncesc pentru a se întreține, majoritatea cărora nu merg la școală și nu dețin un certificat de naștere. Comitetul își arată preocuparea față de evacuările forțate ale familiilor de romi cu copii, efectuate fără a pune la dispoziție o locuință alternativă sau compensații corespunzătoare. Comitetul notează, de asemenea, numărul ridicat de copii dispăruți, mai ales din instituții de protecție a copilului.

85. Comitetul recomandă ca statul parte:

- a) să realizeze o evaluare sistematică a situației copiilor străzii pentru a obține o imagine clară a cauzelor principale și a magnitudinii acestora;
- b) să elaboreze și să pună în practică, implicând activ copiii străzii, o strategie complexă care să elimine cauzele principale ale fenomenului și să definească măsuri preventive și de protecție; să stabilească ținte anuale pentru reducerea numărului copiilor străzii și alocarea de resurse adecvate; să formuleze linii directoare clare pentru implementarea unei astfel de strategii de către serviciile publice și ONG-uri;
- c) cu implicarea activă a copiilor străzii, să susțină programe de reîntregire familială sau alte măsuri alternative, cu condiția ca acestea să fie în interesul superior al copilului;
- d) să se asigure că acești copii ai străzii frecventează școala și să le pună la dispoziție servicii de asistență medicală corespunzătoare, adăpost și hrană, ținând cont de nevoile specifice ale băieților și fetelor.

86. Comitetul recomandă ca statul parte să se asigure că se oferă compensații adecvate sau locuințe alternative de câte ori se fac evacuări forțate, în special în cazul familiilor cu copii mici. Comitetul recomandă, de asemenea, ca statul parte să depună mai multe eforturi pentru prevenirea separării copilului de familie și să îmbunătățească condițiile și atitudinea personalului din instituțiile de protecție specială.

Exploatare și abuz sexual

87. Comitetul ia notă de modificarea Codului Penal pentru a-1 alinia la Protocolul opțional privind vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă. Comitetul apreciază și numeroasele eforturi realizate în sfera combaterii traficului, cum este constituirea Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane în 2006, adoptarea Planului național de acțiune pentru prevenirea și lupta împotriva traficului de copii și a Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale. Cu toate acestea, Comitetul își manifestă îngrijorarea față de următoarele aspecte:

- a) numărul mare de copii exploatați sexual, inclusiv al copiilor de altă naționalitate traficați pe teritoriul României, și creșterea numărului copiilor traficați din România în alte state europene;
- b) fetele traficate în afara și pe teritoriul țării, victime ale exploatării sexuale, sunt tratate diferit, fiind uneori percepute ca niște infractoare;
- c) nu există prevederi speciale în codul penal și cel de procedură penală privind audierea copiilor victime ale infracțiunilor, inclusiv ale exploatării și abuzului sexual;
- d) copiii din instituțiile de protecție a copilului sunt extrem de vulnerabili la traficul de copii în scopul exploatării sexuale;
- e) potrivit Raportorului Special al ONU pe problema vânzării de copii, prostituției copiilor și a pornografiei infantile (E/CN.4/2005/78/Add.2), datele referitoare la trafic nu se află în concordanță unele cu altele deoarece diferitele instituții oferă date diferite, în funcție de grupul țintă asupra căruia se concentrează.

88. Comitetul recomandă ca statul parte:

- a) să depună mai multe eforturi de colectare a datelor legate de amploarea fenomenului exploatării și a abuzului sexual asupra copiilor, date esențiale pentru pregătirea unor răspunsuri eficiente și pentru combaterea acestor fenomene;
- b) să considere toți copiii care cad victime ale acestor practici criminale, inclusiv ale prostituției infantile, exclusiv victime ce necesită recuperare și reintegrare, și nu infractori;
- c) să formuleze prevederi speciale în codul penal și cel de procedură penală pentru audierea copiilor victime ale infracțiunilor, inclusiv ale exploatării și abuzului sexual;
- d) să asigure prevenirea victimizării și revictimizării copiilor prin stabilirea de măsuri de protecție specială;
- e) să depună raportul său inițial în baza Protocolului opțional la Convenție referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă.

Linii de asistență telefonică

89. Comitetul notează faptul că Telefonul Copilului funcționează în România din anul 2006 ca o organizație non-profit, folosind din 2008 un număr cu șase cifre, care nu este altul decât numărul unic din șase cifre de la nivel european. Comitetul remarcă și faptul că în România există mai multe linii de asistență telefonică puse la dispoziție de diferiți actori sociali.

90. Comitetul recomandă ca serviciul Telefonul Copilului existent să fie extins pentru a cuprinde toate regiunile țării și beneficieze de un număr format din trei cifre, să fie gratuit pentru apelant și pentru operator și disponibil 24 de ore din 24. Comitetul recomandă, de asemenea, ca statul parte să crească gradul de conștientizare al copiilor, oferind printre altele informații despre acest serviciu telefonic în programele adresate copiilor și în școli.

Administrarea justiției juvenile

91. Comitetul salută actuala legislație care stabilește o vârstă minimă de răspundere penală mai mare decât minima acceptată la nivel internațional. Comitetul salută, de asemenea, instituirea de către Consiliul Superior al Magistraturii a unui Comitet ce monitorizează îndeplinirea de către Consiliu și instanțele judecătorești a obligațiilor legate de realizarea Planului național de acțiune din domeniul protecției copilului. Comitetul își manifestă totuși preocuparea față de noua lege privind organizarea judiciară din cadrul strategiei de reformă a sistemului judiciar pe perioada 2005-2007 care înlocuiește obligația de a înființa tribunale specializate pentru minori cu 'posibilitatea' de a face acest lucru. În plus, Comitetul este preocupat de următoarele:

- a) nu există o politică națională unitară în domeniul prevenției;
- b) drepturile procedurale ale copiilor sunt violate în faza de anchetare, inclusiv accesul la un avocat sau folosirea forței fizice pentru a obține o declarație sau o mărturisire din partea copiilor;
- c) cu toate că anumiți judecători au beneficiat de pregătire specială pentru a lucra cu copiii, nu se ține întotdeauna cont de acest lucru în momentul încredințării cazurilor;
- d) deseori, copiii sunt privați de libertate în spații de detenție pentru adulți și, deși sunt separați de adulți, ei nu beneficiază de programe speciale;
- e) există puține centre de reabilitare și penitenciare speciale pentru minorii aflați în conflict cu legea, pentru care nu există măsuri sau instituții responsabile cu asistarea lor în vederea reintegrării în societate;
- f) copiii privați de libertate au rareori acces la servicii adecvate de educație, neexistând nicio prevedere privitoare la educația copiilor aflați în detenție înainte de proces;
- g) legislația ce reglementează activitatea centrelor de reeducare (Decretul nr. 545 din 1972) este considerată de către Avocatul Poporului învechită și incapabilă la ora actuală să servească interesul superior al copilului și dezvoltarea fizică, psihologică, medicală și educativă a copilului.

92. Comitetul recomandă ca statul parte să continue efortul de îmbunătățire a sistemului de justiție juvenilă în conformitate cu Convenția, în particular cu articolele 37, 39 și 40, și cu alte standarde ale Națiunile Unite din domeniul justiției juvenile, inclusiv Regulile standard minime ale ONU cu privire la administrarea justiției juvenile (Regulile de la Beijing), Ghidul ONU pentru prevenirea delincvenței juvenile (Ghidul Riyadh), Regulile ONU pentru protecția minorilor privați de libertate și Ghidul referitor la acțiunile privind copiii din sistemul de justiție penală. De asemenea, recomandă:

- a) măsuri preventive, cum ar fi sprijinirea rolului familiei și al comunității pentru a înlătura condițiile sociale ce îi împing pe copii să intre în contact cu sistemul de justiție penală, și luarea tuturor măsurilor posibile pentru evitarea stigmatizării;
- b) ca dreptul la un proces echitabil să fie respectat în toate fazele urmăririi penale, inclusiv în cea de investigație;
- c) ca orice copil în conflict cu legea să fie judecat în sistemul de justiție juvenilă și niciodată ca adult în instanțele obișnuite;
- d) să se introducă instituția judecătorilor specializați pentru minori în toate regiunile, care să beneficieze de studiile și pregătirea necesare și de stabilitate;
- e) aplicarea detenției ca ultimă soluție, pentru o perioadă de timp cât mai scurtă, cu revizuire periodică în vederea retragerii sale;
- f) până la înființarea tribunalelor pentru minori, să fie luate toate măsurile prin care să se asigure că dosarele penale în care sunt implicați minori sunt examinate, respectând dreptul copilului la intimitate, de către judecători, consilii judiciare și psihologice special instruite în acest sens;
- g) copiii privați de libertate să aibă acces la educație, chiar și când se află în detenție înaintea procesului;
- h) revizuirea legislației ce reglementează activitatea centrelor de reeducare (Decretul nr. 545).

Protecția martorilor și a victimelor infracțiunilor

93. Comitetul ia notă de inexistența unor prevederi speciale în codul penal și cel de procedură penală referitoare la audierea copiilor victime ale infracțiunilor, inclusiv ale exploatării sexuale și ale abuzului sexual. Comitetul își exprimă preocuparea și față de faptul că minorii victime sau martori la o infracțiune ar putea, în baza anumitor restricții impuse de lege, lua parte la emisiuni TV și radio.

94. **Comitetul recomandă ca statul parte să asigure, prin prevederi legale și reglementări corespunzătoare, că tuturor copiilor victime sau martori ai unei infracțiuni, ca de exemplu copii victime ale abuzului, violenței domestice, exploatării sexuale și economice, răpirii și traficului, li se oferă protecția prevăzută în Convenție și să țină în întregime seama de Ghidul Națiunilor Unite privind justiția în cazurile în care sunt implicați copii victime și martori ai unei infracțiuni (anexat Rezoluției 2005/20 din 22 iulie 2005 a Consiliului Economic și Social).**

Copii ce aparțin minorităților

95. Comitetul ia notă de faptul că articolul 118 din Legea Învățământului recunoaște dreptul persoanelor ce aparțin minorităților naționale de a beneficia de educație în limba lor maternă și că statul parte s-a asigurat că elevii aparținând anumitor minorități, inclusiv celei române, beneficiază de educație predată în întregime sau parțial în limba lor maternă sau de studiul limbii lor materne. Cu toate acestea, Comitetul constată că în ciuda eforturilor realizate pentru ameliorarea situației, minorităților, în special romilor, li se oferă puține ocazii în care să își folosească limba maternă și cultura. Comitetul remarcă cu satisfacție că s-au creat oportunități prin lege și în mod real pentru persoanele aparținând minorităților de a interacționa în limba lor maternă cu instanțele judecătorești și administrația publică locală, de a difuza programe TV și radiofonice în limba lor și de a

accesa fonduri de la stat pentru diverse proiecte, *inter alia*, în sfera educației, culturii și a programelor adresate tinerilor.

96. Comitetul recomandă ca statul parte să se asigure că politicile, măsurile și instrumentele sale sunt aplicate fără discriminare și că protejează drepturile copiilor aparținând grupurilor minoritare, inclusiv celor de etnie romă, și drepturile acestora prevăzute în Convenție.

Copiii romi

97. În ceea ce privește copiii aparținând minorității rome, Comitetul notează că școlile și alte instituții nu țin cont de nevoile culturale și de altă natură ale copiilor romi. Comitetul remarcă faptul că, în ciuda eforturilor depuse, romilor li se oferă șanse reduse de a sensibiliza opinia publică față de problemele ce îi afectează prin intermediul presei și că anumite autorități locale s-au opus folosirii limbilor minoritare în relația cetățeanului cu administrația locală.

98. Comitetul recomandă în mod special ca statul parte:

- a) să elaboreze cadre complete de politică pentru furnizarea unor servicii durabile vizând situația complexă a copiilor și familiilor rome, inclusiv limba maternă, educația și cultura acestora;
- b) să dezvolte modele de intervenție și campanii intra-comunitare care să atace problema căsătoriei timpurii și a sarcinilor timpurii;
- c) să intensifice efortul de a elimina discriminarea și să continue formularea și punerea în practică – în strânsă colaborare cu însăși comunitate romă – a politicilor și programelor care să țintească la asigurarea accesului egal la servicii ce respectă cultura romă, inclusiv la cele de dezvoltare și educație timpurie;
- d) să inițieze campanii, chiar și prin intermediul mass-media la toate nivelurile și regiunile, care să combată atitudinea negativă a societății față de romi, inclusiv în rândul personalului din poliție și al altor categorii profesionale.

8. Ratificarea instrumentelor internaționale din domeniul drepturilor omului

99. Comitetul încurajează statul parte să ratifice: Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora; Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități și protocolul opțional aferent; Convenția internațională pentru protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate și Protocolul opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

9. Acțiuni ulterioare și diseminare

Acțiuni ulterioare

100. Comitetul recomandă ca statul parte să ia toate măsurile necesare pentru a asigura implementarea în totalitate a prezentelor recomandări, *inter alia*, prin transmiterea acestora Senatului, Camerei Deputaților, ministerelor și

departamentelor administrative relevante, inclusiv celor cu responsabilități la nivel de județ și de comună, spre a face o analiză adecvată și a stabili acțiuni viitoare.

Diseminare

101. Comitetul recomandă, de asemenea, ca al treilea și al patrulea raport periodic și răspunsurile în scris depuse de statul parte împreună cu recomandările aferente (observațiile finale) adoptate să fie puse, inclusiv (dar nu exclusiv) via Internet, la dispoziția populației, organizațiilor societății civile, asociațiilor tinerilor și copiilor pentru a genera dezbateri și a informa cu privire la Convenție, la aplicarea și la monitorizarea acesteia.

9. Următorul raport

102. Comitetul invită statul parte să depună cel de-al cincilea raport periodic al său, în conformitate cu articolul 44 CDC, până în luna octombrie a anului 2012. Raportul nu va depăși 120 de pagini (vezi CRC/C/118).

103. Comitetul invită, de asemenea, statul parte să depună un document esențial cu date actualizate, în conformitate cu cerințele referitoare la documentele esențiale comune prevăzute în Ghidul armonizat privind raportarea în baza tratatelor internaționale pentru drepturile omului, inclusiv Ghidul privind documentele esențiale comune și documentele specifice tratatului, aprobate în cadrul celei de-a V-a Adunări a comitetelor de monitorizare a tratatelor pentru drepturile omului din iunie 2006 (HRI/MC/2006/3).